

УДК 343.85:343.915

В.В. ШЕНДРИК, канд. юрид. наук, ст. на-
ук. співр., Харківський національний універси-
тет внутрішніх справ

Ю.І. ЛАПТІЙ, Харківський національний
університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ ПОЛІЦІЇ США ТА НАСЕЛЕННЯ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ТА РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

Ключові слова: «стоп снічінг», програми на-
вчання життєвим навичкам, комітети підтри-
мання зв'язку школи з поліцією

На сьогоднішній день в Україні склалася проблемна ситуація, коли у процесі становлення правової держави і громадянського суспільства зростає потреба у співробітництві органів правопорядку і населення для зміцнення громадської безпеки і забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина, але слабкий рівень цієї співпраці через історичні та інші об'єктивні і суб'єктивні фактори не дозволяє задовольнити цю потребу.

Дана проблема існує й в інших країнах світу, зокрема і в США, де взагалі спостерігається тенденція відмови населення від співпраці з поліцією у розкритті злочинів. Тож розглянемо стан взаємовідносин міліції і населення у США, чинники, що детермінують характер і специфіку цих взаємовідносин, способи налагодження співпраці поліції з населенням (громадянами) в США, та можливість впровадження такого досвіду в Україні.

Вислів серед американців «стоп снічінг» колись означав «не говоріть на інших, якщо ви спіймані під час скоєння злочину», але на даний час він набув набагато ширшого, більш небезпечного значення: «Не співпрацюйте з поліцією, незалежно від того, хто ви є». Це гасло тепер поширюється серед населення і у разі вчинення таких злочинів як зґвалтування, розбій, вбивство, чи будь-яких інших небезпечних злочинів. Це культурна норма, яка проповідується в бідних районах міст США

[1, с.2]. У багатьох районах США у разі виявлення іншими жителями особи, яка співпрацює з поліцією, вона стає мішенню для кримінального світу.

Американські науковці Д. Саншайн та Т. Тайлер, які вивчали це питання, стверджують, що «характер відносин між поліцією та громадськістю становить серйозний вплив на ефективність боротьби зі злочинністю, добробут місцевих жителів», та наголошують на важливості встановлення доброзичливих відносин поліції з місцевим населенням [2, с.532]. Саме тому останні тенденції в діяльності поліції США зосереджені все більше на залученні до співпраці громадян з поліцією. Така співпраця є ефективною у запобіганні вчиненню багатьох тяжких злочинів за рахунок допомоги інформаторів, тобто людей, які виявляють бажання співпрацювати з поліцією [3, с.5].

Одним із способів покращення співпраці місцевих жителів з поліцією є підвищення рівня довіри населення до поліції, та можливість сприйняття її діяльності як законної [4, с.195]. Але дана проблема не може бути вирішена лише в результаті змін в діяльності поліції. Налагодження співпраці поліції з громадськістю може ускладнюватись, особливо в районах, в яких історично відносини між ними були на низькому рівні [5, с.62].

Стримувати злочинність у більшості країн Європи лише за рахунок існування поліції не вдається, саме тому попередження злочинів має бути одним із пріоритетних напрямків у діяльності поліції. Досить ефективним є проведення консультацій серед населення з питань захисту власного майна за допомогою технічних засобів від злодіїв та алгоритму дій «як не стати жертвою злочину». Поставлена мета буде досягнута при умові, коли будь-яке спілкування представників поліції із місцевим населенням буде базуватися на інтересах профілактики вчинення правопорушень або злочинів жителями району.

У США розрізняють різні підходи в попереджувальній діяльності, зокрема, профілактичні заходи, які застосовуються громадськими установами та організаціями, цей підхід в першу чергу забезпечує безпеку індивідуума, та вплив на поведінку особистості через навколишнє середовище.

Практика виплати винагороди за інформацію, що може бути використана в службовій діяльності поліції для попередження злочинів, виправдала себе у деяких штатах США, що вплинуло на кількість скоєних грабежів та знизило його рівень на 30 %.

Так, у Канаді розповсюдженою є практика участі громадян у патрулюванні районів спільно з поліцією. У зонах з підвищеною криміногенною обстановкою локалізуються контрольні пости, діяльність яких значною мірою стримує вуличну злочинність, особливо в пізні години доби.

У США діють численні програми запобігання насильства в суспільстві, домашнього насильства, жорстокого й зневажливого ставлення до особистості, наданні кваліфікованих послуг для людей різного віку. Такі програми мають на меті зробити сильнішою особистість, укріпити сім'ю, розвивати особистість шляхом надання вчасної допомоги, притулку, організації навчання.

Наукові дослідження вчених США підтверджують той факт, що ставлення поліції з повагою до учасників сімейних конфліктів знижує рівень рецидиву таких випадків. Таке шанобливе поводження поліції із громадянами сприяє налагодженню взаємодії між сторонами.

Найбільш розповсюдженими з програм попередження насильства є:

- цілодобова критична телефонна лінія, яка підтримує жертв домашнього насильства, жорстокого й зневажливого ставлення, безпритульних дітей;

- дитячі центри, які надають притулок дітям віком до 12 років, що постраждали від насильства;

Серед клінічних служб найпоширенішою є служба турботи про сім'ю, що надає для дітей, та сім'ї терапію, лікування постраждалим від сексуальної наруги й домашнього насильства.

Досить великий вплив з припинення насильства мають освітні програми, зокрема такі:

- програми припинення насильства, що допомагають студентам різного віку долати наругу й зневажливе ставлення;

- міст S. P.A.N, що забезпечує медичними знаннями про домашнє насильство, фізичні тренування, та турботу про пацієнтів.

Урядом США ухвалена федеральна програма морального оздоровлення американського суспільства, що передбачає:

- 1) прищеплення високоморальних моделей поведінки і навичок у підростаючого покоління;

- 2) підтримка та впровадження регіональних програм щодо запобігання насильства;

- 3) викорінення неприязні за расовими та культурно-національними ознаками;

- 4) запровадження заходів з контролю за отриманням дозволу на володіння та користування зброєю серед населення;

- 5) матеріальна підтримка та ідеологічне стимулювання цінності сім'ї;

- 6) рекомендації ЗМІ щодо скорочення реклами, що пропагує насильство;

- 7) сприяння проведенню наукових досліджень, що спрямовані на виявлення найбільш ефективних підходів попередження злочинів [6].

Формування довірчих відносин між поліцією і громадянами, своєчасне виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, припинення актів вандалізму є пріоритетним напрямком у діяльності поліції США [4, с.105].

Для того, щоб змінити негативне ставлення більшості населення до поліції, в США застосовується комплексний підхід, що включає в себе удосконалення діяльності правоохоронних органів, розвиток та впровадження освітніх та інформаційних програм для представників громадськості, висвітлення у засобах масової інформації позитивних результатів роботи поліції з попередження та розкриття злочинів.

Так, в США населення постійно інформується про криміногенну ситуацію в країні за допомогою газет, журналів, телебачення та інших засобів масової інформації. У рубриках майже всіх газет США міститься інформація про осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, та про винагороду за їх затримання. Гроші для таких цілей надходять від приватних осіб, релігійних або фінансових структур, установ, підприємств та різного роду організацій [7, с.9].

Широко застосовуються в США освітні програми, які сприяють підвищенню рівня поінформованості громадськості про важли-

вість співпраці з поліцією у процесі боротьби зі злочинами, Серед них зокрема такі, як:

- зустрічі працівників поліції з представниками районів, де вони здійснюють патрулювання. Метою цих зустрічей є розкриття основних ідей та принципів діяльності поліції, та забезпечення співпраці між поліцією та громадськістю;

- короткострокові курси навчання (1-5 днів) для вчителів та батьків з метою довести їм важливість співпраці з поліцією. Також на курсах розглядаються способи переконання та навчання дітей дотримуватись закону, а також співпрацювати з поліцією;

- курси в коледжах для студентів;

- лекції працівників поліції. Їх мета – показати необхідність співпраці поліції з громадськістю в галузі попередження та боротьби зі злочинністю [8, с.52].

Серед способів поширення інформації про роботу поліції вирізняють такі: висвітлення у рекламі та повідомленнях, фактів ефективної роботи поліції у попередженні та розкритті злочинів; пакети навчальних програм стосовно діяльності поліції; журнали (он-лайн журнали); інформаційні бюлетені; державні видання; внутрішні звіти з висвітленням результатів досягнень поліції; замітки, статті; плакати; прес-релізи; професійні журнальні статті; рекламні листівки; веб-сайти [9, с.30–36].

Однією з причин негативного ставлення до поліції є те, що громадськість виховується з дитинства в дусі заборони співробітництва з поліцією, відповідно до їх морального кодексу. Так, у США при школах на громадських засадах створені комітети зв'язку школи з поліцією, у яких працюють батьки, вчителі, старшокласники, що займаються попередженням правопорушень серед неповнолітніх. Тісний контакт з поліцією входить до обов'язків голови комітету, яким, в більшості випадків, обирається директор школи [10, с.44].

У правоохоронній та правозахисній діяльності органів державного управління США наголос ставиться перш за все на попередженні та профілактиці злочинів та інших правопорушень за допомогою громадськості. Як свідчать дослідження, стовідсотково ефективних програм з попередження злочинності не має. Проте деякі з них, на нашу думку,

можна віднести до перспективних, зокрема такі:

- посилення та підтримка здатності шкіл ініціювати і підтримувати інновації такі як шкільні команди або інші організаційні стратегії розвитку для дітей, які знижують рівень злочинності та правопорушень;

- роз'яснення та доведення норм поведінки за допомогою правил, укріплення позитивної поведінки та впровадження загальношкільних ініціатив (таких як програми проти насильства в школах), які знижують рівень злочинності та правопорушень і запобігають вживанню наркотичних та психотропних речовин;

- навчальні програми з оволодіння соціальними навичками поведінки у суспільстві, навчання життєвим навичкам (LST), які вивчають протягом тривалого періоду часу, зокрема такі навички, як управління стресом, вирішення проблем, самоконтроль, підвищення емоційного інтелекту;

- навчання навичкам критичного мислення молоді, яка перебуває у зоні ризику шляхом моделювання поведінки в різних ситуаціях або системи заохочень і покарань, що запобігає вживанню наркотичних та психотропних речовин [11, с.67];

- реабілітаційні програми для дорослих і неповнолітніх правопорушників з використанням спеціальних методик та індивідуального підходу, що відповідають їх факторам ризику [12, с.53].

Вивчення закордонного досвіду поліції, зокрема, США та Канади в попередженні злочинів, аналіз участі громадськості в охороні громадського порядку та протидії правопорушенням, надасть змогу імплантувати кращий закордонний досвід в діяльність правоохоронних органів України, створення концептуальних засад превентивної діяльності в попередженні злочинів, розширенні та поглибленні взаємодії між органами внутрішніх справ та населенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stop Snitching / Daniel Schorn [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cbsnews.com/stories/2007/04/19/60minutes/main_270456.

2. Sunshine J. The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing / Sunshine J., & Tyler, T. // *Law & Society Review.* – Vol. 37. – No. 3 (Sep., 2003). – PP. 560.

3. Dunham R. The foundation of the police role in society / R. Dunham. & Alpert, G. // *Critical Issues in Policing: Contemporary Readings*, 5th Edition. – Waveland Press, 2005. – PP. 110.

4. Hawdon James. Legitimacy, trust, social capital, and policing styles: A theoretical statement / Hawdon James // *Police Quarterly.* – 2008. – Vol 11, 2. – PP. 220.

5. Kleinig J. Tensions within the police role. *Ethics and Criminal Justice: An Introduction.* – Cambridge University Press, 2007. – PP. 146.

6. Попередження злочинності у зарубіжних країнах / Daniel Schorn [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua-referat.com.

7. Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного

кордону в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / А. М. Долгополов ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2008. – 18 с.

8. Sherman L. Evidence Based Policing / Sherman L. // *Ideas in American Policing*, Police Foundation. – Washington, DC. – 1998. – PP. 67.

9. *The Change Book: A Blueprint for Technology Transfer*, 2nd Edition. Addiction Technology Transfer Center, University of Missouri-Kansas City, Kansas City, MO. – 2004.

10. Sherman L. Preventing Crimes: What Works, What's Doesn't, What's Promising / Sherman L., Gottfredson D., MacKenzie D., Eck J., Reuter P., & Bushway S. – National Institute of Justice. – 1998. – 223.

11. Tyler & Huo. Gaining the Public's Acceptance of the Decisions of Legal Authorities, 2002.

12. Allen H. E. *Corrections in America* / Allen H. E., Latessa E. J., Ponder B. S., Simonsen C. E. – 2007. – 11th edition, NJ.

Шендрік В. В. Окремі проблеми співпраці поліції США та населення у попередженні та розкритті злочинів / В. В. Шендрік, Ю. І. Лантій // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 1081–1084 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12svvtrz.pdf>

Розглядається стан взаємодії поліції і населення у США у процесі попередження та розкриття злочинів, визначаються чинники, які впливають на характер і специфіку цих взаємовідносин. Узагальнюється теоретичний та практичний досвід США щодо шляхів удосконалення процесу співпраці поліції з населенням, як фактора підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у попередженні та розкритті злочинів, та можливість запровадження деяких з них в Україні.

***

Шендрік В.В., Лантій Ю.И. Отдельные проблемы сотрудничества полиции США и население в предупреждении и раскрытии преступлений

Рассматривается состояние взаимодействия полиции и населения в США в процессе предупреждения и раскрытия преступлений, перечисляются факторы, которые влияют на характер и специфику этих взаимоотношений. Обобщается теоретический и практический опыт США относительно путей усовершенствования процесса содействия полиции с населением, как фактора повышения эффективности деятельности правоохранительных органов по предупреждению и раскрытию преступлений, и возможность внедрения некоторых из них в Украине.

***

Shendrik V.V., Laptiy Ju.I. Separate Problems of Cooperation the US Police and the Public in Preventing and Solving Crimes

The condition of interaction between the police and the population of the USA in the process of prevention and solving the crimes is discussed. The main factors that influence on the character and specific of these relations are defined. Theoretical and practical experience of the USA concerning the ways of improvement the process of interaction between the police and the population, as factor of increasing the efficiency of police activity in preventing and solving the crimes is generalized, and the possibility of using some of them in Ukraine.